בשלח ב

א. כתב רבינו הזקן בשולחנו[1] בדיני סעודת מלוה מלכה: „טוב לבשל בשר או דבר אחר במוצאי שבת לכבוד סעודה זו, ובזמננו שמאחרין כ"כ סעודה ג' שאין יכולים לאכול במ"ש יכולים לקיים סעודה זו בפירות", ואח"כ ממשיך (בסוגריים[2]) „וא"צ להקדים סעודה ג' בשביל שיאכלו סעודה זו כראוי[3] ש"סעודה זו אינה חובה כ"כ אלא מצוה מן המובחר בלבד".

ולכאורה צ"ע קצת מ"ש „אינה חובה כ"כ אלא מצוה מן המובחר בלבד", דלכאורה הול"ל שהיא „מצוה בעלמא"[4] וכיו"ב, ולא שהיא „מצוה מן המובחר", שלכתחילה צ"ל קיום המצוה באופן זה דוקא[5]?

ב. ויובן זה בהקדים ביאור מקורה וגדרה של סעודת מלוה מלכה, דחובת ג' סעודות למדו בגמ'[6] מג' פעמים „היום" שנאמרו במן[7] — „ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה" (וי"א[8] שהוא חיוב מה"ת), משא"כ סעודת מלוה מלכה לא מצינו עלי' לימוד מקרא.

ובגמ'[9] איתא „לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית", ובפרש"י[10] „במוצ"ש, נמי כבוד שבת ללוות ביציאתו דרך כבוד כאדם המלוה את המלך בצאתו מן העיר", וב"המשך הגמ' שם הובא סיפור דר' אבהו עשו לו במוצאי שבת „עיגלא תילתא" (אע"פ שלא הי' אוכל אלא מעט, „כולי"תא"). ובפשטות משמע, שזהו טעמה של סעודה זו[11], כדי לכבד את השבת ביצי"

---

1) או"ח סי' ש ס"ג. והוא ממג"א שם.

2) ולהעיר ממ"ש המהרי"ל (אחי אדה"ז) בשארית יהודה (חאו"ח ס"ו. נעתק בהוספות לשו"ע אדה"ז קה"ת ח"א ע' 52 [356]): שמעתי מפי קדשו (דאדה"ז) פעמים רבות דכל ספק (בשו"ע) העמיד בתוך חצע"ג ודעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו. וראה קונטרס השלחן (להרראי"ה נאה) מבוא ס"ח. ואכ"מ. — וראה לקמן הערה 46.

3) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרצ"א ס"א (מטושו"ע שם) לענין סעודה שלישית: „החכם עיניו בראשו שלא למלאות בטנו בסעודת הבקר כדי ליתן מקום לסעודה שלישית".

4) להעיר מלשון התוס' (מנחות ה, ב) „אינו אלא מצוה מן המובחר בעלמא". אבל ביון שבדרך כלל לשון זו מורה להיפך (כבפנים), לכאורה לא הו"ל לאדה"ז לנקוט לשון זו בשו"ע שלו שצ"ל בלשון ברורה.

5) ובנדו"ד, מכיון שסעודה זו היא מצוה מן המובחר, א"כ מדוע לא אמרינן גם בזה „החכם עיניו בראשו" להקדים סעודה ג' בשביל שיאכלו סעודה זו כראוי.

6) שבת קיז, סע"ב.

7) פרשתנו טז, כה. וראה מכילתא שם. ועוד.

8) ראה לבוש או"ח ר"ס רצא. ט"ז סתרע"ח סק"ב. ועוד (וראה תו"ש פרשתנו שם ובמילואים סט"ו. וש"נ). — אבל בשו"ע אדה"ז ר"ס עדר „ורמז לזה כו'". ואכ"מ.

9) שבת קיט, ב.

10) ובב"י לטור סי' ש שם (משבלי הלקט): משל שמלווין את המלך ביציאתו כשם שמלווין אותו בכניסתו. וראה שו"ע אדה"ז שם ס"א.

11) וכן משמע לכאורה בפרש"י שבת (קיח, א ד"ה אכלי'): „ולא תצטרך לאכול בלילה, ואע"ג דאמרינן לקמן לעולם יסדר אדם שולחנו במוצ"ש כו'", ומשמע דסידור השולחן היינו גם חיוב אכילת סעודה (אבל ראה לקמן הערה 17). וראה גם רדב"ז לרמב"ם הל' מתנות עניים (פ"ט הי"ג) „ואע"ג דמצוה לאכול במוצ"ש כמי שמלווה את המלך כו'".

אתו („כאדם המלוה את המלך בצאתו מן העיר") ע"י סעודה זו.

ולהעיר דמאמר זה אינו מדבר ע"ד חיוב אכילת סעודה במוצ"ש, אלא רק ע"ד סידור השולחן[12]. וכדמוכח מזה ש־מאמר זה הובא בש"ס בהמשך למאמר ר' אלעזר „לעולם יסדר אדם שולחנו בערב שבת אע"פ שאינו צריך אלא לכזית", שבזה פשוט דמ"ש „יסדר אדם שולחנו בע"ש כו'" אינו החיוב דסעודת ליל שבת (שהיא בלילה), אלא הוא חיוב סידור ה־שולחן בע"ש (קודם כניסת השבת).

[והוא מדין כבוד שבת, וכמ"ש ה־רמב"ם[13] (לאחרי שהביא שני מאמרים אלו להלכה ע"ד סידור השולחן בע"ש[14] ובמוצ"ש) „כדי לכבדו בכניסתו וביצי־אתו", ומביאו שם בהמשך לעוד ענייני הכנה שחייבים לעשות בבית בערב שבת בשביל כבוד שבת[15] — ואילו דין סעו־דות שבת אינו ענין לכבוד שבת, אלא לעונג שבת[16]].

שמזה מובן דגם המאמר „יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת" אינו מדבר ע"ד היוב אכילת סעודה, אלא ע"ד אופן עריכת השולחן לסעודה כדי לכבד את השבת ביציאתו[17], ובלשון אדה"ז כאן[18] „יש לו לעשות הכנה בסידור השלחן כגון פריסת מפה וכיוצא בזה" [דאע"פ שאין בכוונת האדם לאכול אלא כזית, הרי מכבוד שבת (גם ביציאתו) לערוך את השולחן כאילו הוא הולך לאכול „סעודה גמורה"[19]].

ולכאורה יש מקום לומר, שבעצם אין סעודה זו חובה, אלא שכיון שכך היא דרכם של בני אדם, לאכול במוצאי ש־בת, דאף שכבר אכלו סעודה שלישית, הרי כיון שע"ד הרגיל לילה הוא זמן סעודה[20], לכן אוכלים עוד סעודה (עכ"פ סעודה קטנה) בלילה [ורק גבי מי ש־מתפרנס מן הצדקה יש קס"ד בגמ'[21] שלא ליתן לו סעודה למוצאי שבת „ד־אמרינן לי' מאי דבעית למיכל באפוקי שבתא אכלי' בשבתא"] — ובזה הוא הדין דסעודת מלוה מלכה, שמצד החיוב ד־כבוד שבת, חייבים להכין השולחן ל־סעודה זו (שבני אדם אוכלים בלא"ה) „כמו[19] לסעודה גמורה". אבל מי שאינו

---

12) ראה גם מחצית השקל למג"א סי' רדע סק"ב.

13) הל' שבת פ"ל ה"ה.

14) וכבר תמה בב"ח לטאו"ח כאן, למה לא הביא הטור דין זה גם לענין ליל שבת, וכ' דאולי נכלל בדברי הטור סי' רסב. ע"ש.

15) וראה גם טורש"ע ושו"ע אדה"ז ר"ס רסב*.

16) ראה שבת קיח, ב. רמב"ם שם ה"ז ואילך. טאו"ח סי' רמב. שו"ע אדה"ז שם (בריש הסימן). ועוד.

---

*) בשו"ע אדה"ז כאן (סי' ש סוס"א) „כמו בכניסתו כמו שנת' בסי' רמ"ב". והוא טה"ד וצ"ל (כמו שנתקן בלוח התיקון בהוצאת קה"ת) „רס"ב", ע"ש. וראה גם ב"ח וט"ז כאן.

17) אלא שמזה גופא מובן שצ"ל גם סעודה (דדוחק גדול לומר שיש חיוב לסדר השולחן מבלי לאכול משהו), אבל אין הכרח שזהו טעם הסעודה, כדי ללוות כו'. והרי לא מצינו שסעודת ליל שבת נק' „מלוה מלכה" (כמלווה את המלך בכניסתו).

ומה שסעודת מוצ"ש נק' „מלוה מלכה", י"ל לפי שזמן לוויית המלך „ביציאתו" הוא בעת סעודה זו. ולהעיר ממ"ש באלי' רבה כאן (סק"א) שאם נמשך סעודה ג' עד אחר חשיכה א"צ לאכול עוד סעודה רביעית.

18) סי' ש ס"א. והוא כט"ז שם. — וגם לדעת הב"ח שם, ש„יסדר שולחנו" היינו הכנת מאכלים כמו לסעודה גמורה (ע"ש), אין הכוונה ב„יסדר שולחנו" לחיוב אכילת סעודה זו, אלא רק הכנת הסעודה.

19) ל' אדה"ז שם.

20) ראה פרשתנו טז, ח וברבינו בחיי שם. ועוד.

21) שבת קיח, א.

אוכל סעודה זו בכל לילה אין עליו חיוב אכילה.

אבל אין לומר כן, שהרי מוכח בכ"מ שגוף הסעודה הוי מצוה, וכלשון אדה"ז ש„יכולים לקיים סעודה זו בפירות", ול־אח"ז כתב „שסעודה זו אינה חובה כ"כ אלא מצוה מן המובחר בלבד", שמזה מובן שגם גוף הסעודה היא קצת חובה עכ"פ (ועד שיש אומרים[22] שסעודה זו צ"ל בפת).

וצריך ביאור, מהו מקורה וטעמה של סעודה זו.

ג. גם צ"ע בדברי רש"י הנ"ל שסידור השולחן במלוה מלכה הוא „ללוות ב־יציאתו דרך כבוד כאדם המלוה את ה־מלך בצאתו מן העיר", דממשל זה מובן, שעד אז עדיין לא „הלכה" השבת (כמו במשל, שבעת שמלווין את המלך עדיין נמצא המלך בקרב העם המלווים). ולכ־אורה, אע"פ שחייבים להוסיף מחול על הקודש הן בכניסתו והן ביציאתו[23], הרי הענין דמלוה מלכה הוא דוקא לאחרי הבדלת וצאת השבת.

ובשו"ע אדה"ז[24] כ' ש„יש נוהגין . . לומר פיוטים וזמירות אחר הבדלה ללות את השבת אחר שיצא כדרך שמלוין את המלך אחר שיצא מן העיר". ועדיין צריך ביאור כנ"ל, דלכאורה, במשל יציאת ה־מלך היא היציאה רק מן העיר, אבל המ־לווים עדיין נמצאים אצל המלך, ואילו בנמשל, לכאורה לאחרי הבדלה[25] אין השבת „ביחד" עם בנ"י.

ועכצ"ל שגם לאחרי צאת השבת (ב־הבדלה) עדיין לא הלכה לגמרי. ובנ"כ השו"ע[26] הביאו בשם תלמידי האריז"ל[27] „שהנפש יתירה אין הולכת לגמרי עד אחר סעודת מוצאי שבת לכן אין ראוי להתעסק במלאכה שאינה אוכל נפש עד אחר סעודת מוצאי שבת".

וצריך ביאור, מהי השייכות בין הלי־כת הנשמה יתירה (ושבת בכלל) עם סעודת מלוה מלכה, שעד סעודה זו הוי כמלך בצאתו מן העיר שעדיין נמצא בקירוב מקום ועם אנשי העיר, ואנשי העיר מלווים אותו.

ד. ויש לומר הביאור בכל זה:

ירידת המן היתה באופן של הלילה הולך אחר היום, וכמפורש בכתוב שירי־דתו היתה בבוקר[28], ומהעומר מן שירד בבוקר הי' מזון לשתי סעודות[29], סעודת שחרית וסעודת הערב (וכמ"ש בבעלי התוס'[30] ד„כל ימות השנה היו עושין מן העומר שני לחמים").

ומזה מובן גם בנוגע למן שירד ב־

---

22) ביאורי הגר"א לשו"ע שם. וראה גם מחזיק ברכה שם סק"א (הובא בשע"ת שם). ועוד. — ובס' האריז"ל (ר' שבתי. ועד"ז בקול יעקב) במקומו: ויסדר שולחנו בב' ככרות כו'.

23) ר"ה ט, א. וש"נ. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"א ס"ד.

24) כאן ס"ב, והוא ע"פ הט"ז שם. אלא שבט"ז כ' רק „אחר שיצא המלך", ובאדה"ז מוסיף ומדגיש „אחר שיצא מן העיר".

25) להעיר מרש"י שבת קנ, ב ד"ה המבדיל. וראה פסחים קג, א.

26) שערי תשובה לס' ש שם (ממחזיק ברכה שם סק"ב).

27) ראה פע"ח שער השבת קרוב לסופו. ס' האריז"ל שם.

28) פרשתנו טז, ח. שם, יג. כא.

29) דמ"ש (שם, ח. שם, יב) דבערב אכלו בשר ובבקר לחם, בפשטות בא לשלול רק שלא יאכלו בשר בבוקר (כדחז"ל יומא עה, ריש ע"ב), אבל לחם אכלו גם בערב, שהרי עיקר הסעודה בפת.

ועכצ"ל כן לפי הדיעות שהשליו דפרשתנו הי' רק לזמן קצר (תנא דבי אליהו רבה פי"ב. תוס' ער־כין טו, ב. ריב"א פרשתנו טז, יג. ועוד).

30) פרשתנו טז, כב.

ע"ש, „שני העומר לאחד"[30], שהי' באופן של „הלילה הולך אחר היום", דמהעומר הראשון[31] אכלו סעודת יום ששי וסעודת ליל שבת, והעומר השני הספיק להם לא רק ל(ב'[32]) סעודות דיום השבת אלא גם לסעודת הלילה שלאח"ז (מוצאי שבת)[33].

[ודוחק לומר שלא אכלו שום סעודה במוצ"ש לפי שכבר אכלו סעודה שלי־שית[34] ביום השבת עצמו, שהרי מילתא דתמי' היא לומר שבמשך ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא אכלו שום סעודה במוצ"ש (כי לא הי' להם מה לא־כול)[35]. דנוסף לזה שבדרך כלל אוכל אדם סעודה (לו יהא סעודה קטנה) ב־מוצאי שבת גם כשאכל סעודה שלישית (כנ"ל ס"ב), הנה עוד זאת (ועיקר): כיון שמצד כבוד שבת חייבים ללוות את השבת ביציאתו ע"י סידור השולחן ל־סעודה גמורה, פשיטא שהיו עושין כן גם במדבר (ולהעיר שדוחק גדול לומר שיש ענין שמסדרים שולחן לסעודה גמו־רה מבלי לאכול כלל)].

ונמצא, שהלחם דסעודת מוצ"ש הי' מהעומר מן שהי' מיוחד לשבת.

ועפ"ז יש להוסיף ביאור בלשון חז"ל[36] עה"פ[37] „ויברך גו' ויקדש" — „ברכו במן וקדשו במן, ברכו במן כו' בערב שבת שני עומרים, וקדשו במן שלא ירד בו כל עיקר", דיש לומר, שה־חילוק בין ב' הענינים ד„ברכו" ו„קדשו" אינו רק אם הוא ענין חיובי (שירדו שני עומרים בערב שבת) או שלילה (שלא ירד המן בו), אלא הם שני גדרים (ו־זמנים) שונים:

„קדשו במן" היינו ענין במן בקשר לקדושת שבת, דקדושת שבת מחייבת שלא ירד המן בזמן קדוש זה, וענין זה הוא רק בשעות דשבת גופא, בזמן ד־קדושת שבת (כולל ג"כ זמן של הוספה מחול על הקודש, שגם אז ישנה קדושת שבת);

משא"כ „ברכו במן", הרי ברכת המן ליום השבת אינה מוגבלת להזמן ד־קדושת שבת[38], אלא להמעת־לעת דשבת. וכיון דזמן המעת־לעת לענין ירידת המן הוא באופן של „הלילה הולך אחר ה־יום", הרי גם לענין זמנה של ברכת המן דשבת כך הוא, שברכת המן דיום השבת נמשכת למוצאי שבת.

[ואדרבה, סעודת ליל ש"ק היתה מה־

---

31) ראה בכ"ז רבותינו בעה"ת שם. טור או"ח סרצ"א בשם „ירושלמי במכילתא" (ובמרדכי שצויין בב"י שם איתא „במכילתין"). וראה יפ"ת (השלם) לב"ר פי"א, ב. פי' זה ינחמנו למכילתא פרשתנו (טז, ה) ופ' יתרו (כ, יא). ועוד.

32) ולדעת ר' חדקי' (שבת קיז, סע"ב) — ג' סעודות (ליום השבת). וראה מושב זקנים שבהערה הבאה.

33) וכן מפורש בחזקוני פרשתנו (טז, כג) „והוא הדין לסעודת מוצאי שבת". וראה גם מושב זקנים (מבעה"ת) עה"ת (שם, ה). ועוד. שבת של מי (לשבת קיח, א) בשם ס' צבי קודש (ולהעיר מל' אדה"ז בשו"ע או"ח סרצ"א ס"ז). — וראה לקמן הערה 40.

34) ראה הנסמן בהערה 31. ובמושב זקנים עה"ת שם „וכי לא היו מקיימין ג' סעודות". ובפרט להדיעות (נסמן לעיל הערה 8) שהוא חיוב מה"ת.

35) במושב זקנים עה"ת בתי' הראשון, שאכלו של מוצ"ש בשבת (ע"ד הא דשבת קיח, א במתפרנס מן הצדקה — הובא לעיל ס"ב). אבל למסקנתו אכלו גם במוצ"ש. ע"ש.

36) ב"ר שם. וראה גם מכילתא יתרו שם.

37) בראשית ב, ג. ובפרש"י שם (וכן בפרש"י יתרו שם).

38) וכ"ה לפי פי' הזהר (ח"ב פח, א. ועד"ז בזהר פרשתנו סג, ב): ויברך אלקים את יום השביעי . . מה ברכתא אשתכח בי' . . כל ברכאן כו' ביומא שביעאה תליין כו' מתברכאן מיני' כל שיתא יומין כו'. וראה הערה 44.

עומר הראשון[39] שירד בשביל ערב שבת, ודוקא סעודת מוצאי שבת היתה מן ה־עומר השני שירד במיוחד בשביל יום השבת[40], שבו קרה הנס ש„לאו[41] הבאיש ורמה לא היתה בו״].

ה. ויש לומר, שזהו ג״כ המקור לכך שענין השבת נמשך עד זמן סעודת מוצ״ש (כנ״ל סעיף ג):

אע״פ שקדושת שבת (ממש) אינה אלא עד לאחרי הבדלה, כשמבדילין בין קו־דש לחול, הרי ברכת השבת („ויברך אל־קים את יום השביעי״[42], „על כן ברך ה׳ את יום השבת״[43]) היא באופן שנמשכת עד סעודת מוצ״ש[44], כשם שב„ברכו במן״ נכללה גם ברכת והספקת המזון לסעודה דמוצ״ש.

[ומובן ופשוט, דכשם שקדושת השבת, אע״פ שפירשו חז״ל ד„ויקדש אותו״ היי־נו ש„קדשו במן״, מ״מ הרי קדושת שבת היא בכל זמן בכל הדורות, עד״ז הענין דברכת השבת הי׳ לא רק בזמן המדבר כשירד המן אלא הוא ענין תמידי בכל שבת בכל הדורות].

וזהו הטעם שסעודה זו היא „סעודת מלוה מלכה״, שאז מלווים את השבת ביציאתו, כיון שבסעודה זו הוא גמר „ברכת״ השבת.

וע״פ כהנ״ל אולי יש לומר עוד, ש־יסודה של סעודה זו הוא — זכר למן, דכיון שהעומר מן דשבת כלל גם ה־סעודה דמוצ״ש, לכן, כמו שחייבים ב־אכילת ג׳ סעודות דשבת זכר למן, הרי זכר זה עצמו מחייב ג״כ אכילת סעודה זו (כמו שבנ״י במדבר אכלו סעודה זו מהמן שירד ליום השבת).

ועפ״ז יש לבאר ל׳ אדה״ז הנ״ל „ש־סעודה זו אינה חובה כ״כ אלא מצוה מן המובחר בלבד״, דיש לומר שכוונתו ב־זה, שע״י סעודת מלוה מלכה הרי המצוה דג׳ סעודות היא „מצוה מן המובחר״. כלומר, אין החיוב דסעודת מלוה מלכה רק ענין בפני עצמו (כדי ללוות את ה־שבת, שענין זה אינו ענין לשאר סעודות דשבת שזמנם בשבת עצמו), אלא הוא (גם) חלק מחובת ג׳ סעודות[45], דקיום מצות ג׳ סעודות באופן ד„מצוה מן ה־מובחר״ ה״ז כשאוכל גם סעודת מלוה מלכה, שאז הזכר ל„ברכו במן״ הוא ב־שלימות[46].

---

39) אלא שיש דיעות שגם חצי עומר זה נתברך ועשו ממנו ב׳ לחמים (ראה בעה״ת שבהערה 31). וי״א שירדו ב׳ עומרים לשבת מלבד העומר דיום ששי (ראה יפ״ת ופי׳ זה ינחמנו שם. ועוד). ואכ״מ.

40) להעיר משי״ך עה״ת פרשתנו עה״פ (טז, כה) „אכלוהו היום״, כי הוא „מנה של שבת ואין ראוי לאכלו בחול״. ע״ש (ועד״ז בספורנו שם. ועוד). — וע״פ המבואר בפנים נמצא, שגם במוצ״ש אכלו „מנה של שבת״, עם כל הסגולות דאכילת שבת.

41) פרשתנו טז, כד. וראה חזקוני הנ״ל הערה 33.

42) בראשית שם.

43) יתרו שם.

44) ראה סי׳ האריז״ל (קול יעקב) במקומו, ש„צריך לשמוח בסעודה זו כמו בסעודת שבת כי בסעודה זו יש בה ג״כ הארת שבת״, וע״י סעודה זו (שהיא „סעודה ד׳״) נמשך „אור קדושת סעודות שבת לכל סעודות ימי החול״ (ל׳ שער הכוונות ענין ויהי נועם. ועד״ז בסי׳ האריז״ל שם. פע״ח ש׳ השבת פכ״ד). וראה זח״ב (פח, א) שהובא בהערה 38 (וממשיך שם, „לסדרא פתורי׳ תלת זמני . . ותשרי ברכתא עלי׳ כל שאר יומי דשבתא״).

45) ועפ״ז מובן עוד יותר מ״ש באלי׳ רבה הנ״ל הערה 17.

46) וי״ל שזהו גם הטעם שהעמידו אדה״ז ב־חצ״ג (ראה לעיל הערה 2) — כי כיון דהוי „מצוה מן המובחר״ דכללות מצות ג׳ סעודות אולי ראוי להקדים סעודה ג׳ כו׳. וי״ל שמטעם זה גופא נקט אדה״ז לשון „מצוה מן המובחר״ להדגיש טעם ספיקו כו׳. ולהעיר מפתח הדביר לשו״ע או״ח סי׳ ש׳ סק״א.

ו. ביאור ענינה של סעודת מלוה מלכה ע"ד הדרוש, יובן בהקדם מ"ש ב־ב"[47] ד„אבר יש באדם . . ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת", שמזה מובן, שיש ענין בסעודת מלוה מלכה שאינו בסעודות שבת, שהרי אבר זה — והוא ה„עצם לוז"[48] — לא נהנה בשום אכילה (גם דסעודות שבת) אלא של מוצאי שבת בלבד.

ויש לבאר הדברים ע"פ מ"ש באלי' רבה[49] שה„עצם לוז" לא נהנה מעץ ה־דעת (דכיון ש„אינו[50] נהנה בשום אכילה . . אלא כשיאכל במוצאי שבת", א"כ לא נהנה מאכילת עץ הדעת בערב שבת), ו„לכך אינו נפסד", כי כל ענין המיתה בא בגלל חטא עץ הדעת, שבשביל חטא זה נקנסה מיתה בעולם, אבל ה„עצם לוז" שלא נהנה מעץ הדעת הוא למעלה מענין המיתה, ומעצם זה יבנה הגוף[51] לתחיית המתים.

דלכאורה צ"ע, דכיון שעצם לוז זה הוא למעלה מענין המיתה ואינו צריך לאכו"ש לקיומו, א"כ אמאי נהנה הוא מסעודת מלוה מלכה[52]? ולאידך, אם יש אכו"ש השייכת לעצם זה, למה אינה מ־אכילת שבת עצמה[53] שמעלתה מיוחדת שהאכילה גופא הוי מצוה, ו„פרש שבת־כם לא קאמר"[54], כ"א רק מסעודת מוצאי שבת[55]?

ויש לומר הביאור בזה ע"ד הדרוש: תכלית הכוונה בבריאת עה"ד היא לא רק כדי לנסות את אדם הראשון שלא יאכל ממנו, אלא כדי שהאדם יהפוך את עץ הדעת ויעלה אותו למעלה מענין המיתה. וכמבואר בספרים[56], שאם הי' אדם הראשון ממתין ג' שעות עד יום השבת, הי' אוכל מעץ הדעת ולא הי' ענין של מיתה כלל. והיינו לפי ששבת היא מעין חיי עוה"ב[57], למעלה מגדר מיתה, ואם הי' ממתין באכילת פרי עץ הדעת עד שבת, הי' למעלה מענין ה־מיתה.

---

47) לטאו"ח סי' ש משבלי הלקט („ובסידורים מפרש").

48) מדרש רבה שצויינו לקמן הערה 51. ועוד. וכ"ה באלי' רבה או"ח שם אות ב (ממטה משה).

49) שם אות ג.

50) ל' הלבוש או"ח שם.

51) ב"ר פכ"ח, ג. ויק"ר פי"ח, א. תוד"ה והוא (ב"ק טז, ב). זח"א סט, א. קכו, ס"א (מהנ"ע). שם קלז, א (מהנ"ע). זח"ב כח, ב. ועוד. — וראה לקו"ש חי"ח ע' 248. וש"נ.

52) ובמעבר יבק שפת אמת (מ"ב) פ"ו מביא דיעות חלוקות, אם נהנה רק מסעודת שבת, או מיין הבדלה לבד, או שאינו נהנה כלל מאכו"ש. ובאלי' רבה לכאורה מצרף ב' דיעות, דמזה שכ' ש„לכך אינו נפסד" משמע דס"ל (כדעת הזהר — ח"א קלו, א הנ"ל) שאינו נהנה מאכו"ש כלל (כי הוא למעלה מאכו"ש כו'), ולאידך, הרי קאי שם על דברי ה־לבוש, ששם מפורש שנהנה מסעודת מוצאי שבת.

53) ראה מעבר יבק שם הדיעה שנהנה רק מסעודת שבת.

54) זח"ב פח, ב. וראה תו"א ר"פ ח"ש. פרשתנו סה, ס"ב ואילך. ובכ"מ.

55) וראה סידור יע"ק זמירות למוצאי שבת, כי סעודה זו „אין בה אכילה גמורה . . שהיא נאכלת על השובע ואין אוכלים אותה אכילה גמורה באופן שאין הנאה מגעת לְעצמות האחרים כי אם לזה כי לא לאכילה הוא צריך רק מכוונת המצוה הוא נהנה ולא מגשמיות האכילה שאיננה נמצאת בכאן ואינה נעשית כ"א לשם מצוה בלבד".

אבל לכאורה, גם סעודות שבת כשנאכלות כ־דבעי הן רק לשם מצוה ואין בה פסולת כו' (ראה הנסמן בהערה הקודמת).

56) ש"ך עה"ת קדושים יט, כג. וראה לקו"ת ר"פ קדושים. אוה"ת נח מו, א.

57) ראה מכילתא (ומדרש הגדול) תשא לא, יג. וראה ברכות נז, ב. ר"ה לא, א. מדרש לקח טוב תשא שם. אוה"ח שם. ועוד. — וראה בארוכה לקו"ש ח"ל ע' 125 ואילך, שזוהי כוונת הרמב"ם בסוף הל' שבת. ע"ש.

והנה לאחר החטא, כשכבר ישנו ענין המיתה בעולם, הנה אף שישנה השבת שהיא מעין עוה"ב כו', מ"מ, כיון שיום השבת מובדל וקדוש משאר הימים, הרי אין ה„חיים" דשבת נמשכים במקום ה־מיתה גופא, היינו כפי שהאדם חי בעולם של חול (ששם נקנסה עליו מיתה).

ויש לומר, שזהו התוכן הפנימי ד־סעודת מלוה מלכה, תיקון חטא עץ ה־דעת, כי בסעודה זו ישנו החיבור דשבת וחול, דמחד גיסא ה"ה לאחרי גמר קדושת שבת, אבל לאידך יש בה הברכה (וההמשכה) דיום השבת, שעי"ז נמשך הכח דשבת גם בסעודה של חול[58], כנ"ל באורך.

וזהו גם מה שה„עצם לוז" נהנה מ־סעודת מוצאי שבת דוקא, כי תיקון ה־חטא בפועל הוא הענין דתחיית המתים שאז „בלע[59] המות לנצח", וזה בא ע"י עצם הלוז שלמעלה מענין המיתה כנ"ל. היינו, שענינו של עצם זה הוא לא רק מה שהוא נשאר קיים, אלא שממנו צ"ל בנין כל הגוף כולו, שגם הגוף שהי' בו גדר מיתה, יזדכך ויתתקן עד שיקום בתחיית המתים ויחי' בחיים נצחיים („בלע המות לנצח").

והכח לזה הוא ע"י שנהנה מסעודת מוצאי שבת, שגם בסעודה בזמן של חול ממשיכים ברכת השבת, מעין עוה"ב.

(משיחות מוצש"ק בשלח, י' שבט, תש"ז; מוצש"ק פ' צו, י"ג ניסן, תשכ"ו)

58) ראה לעיל הערה 40, 44. וראה לקוטי לוי"צ אגרות קודש (ע' רנו) ע"ד הקבלה.

59) ישעי' כה, ח. משנה סוף מו"ק. ועוד.